

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Niebieska biogospodarka”**(opinia rozpoznawcza)**

(2020/C 47/08)

Sprawozdawca: **Simo TIAINEN**Współsprawozdawca: **Henri MALOSSE**

Wniosek o konsultację	Fińska prezydencja Rady UE, 7.2.2019
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Prezydium	19.2.2019
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	1.10.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	30.10.2019
Sesja plenarna nr	547
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	151/1/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Niebieska biogospodarka oznacza działalność gospodarczą i tworzenie wartości oparte na zrównoważonym i inteligentnym wykorzystaniu odnawialnych zasobów wodnych i powiązanej wiedzy fachowej. Zgromadziliśmy ogromną ilość wiedzy fachowej, know-how i tradycji ludzkich związanych z wodą, zasobami wodnymi i niebieską biogospodarką w Europie. Niemniej jeśli chodzi o potencjał i możliwości, działalność gospodarcza związana z niebieską biogospodarką jest nadal dość słabo rozwinięta w Europie. Należy pokonać szereg barier.

1.2. Trzeba określić pełen potencjał niebieskiej biogospodarki w UE oraz priorytety badawcze w celu wzmocnienia zrównoważonego wzrostu tej gałęzi gospodarki. W szczególności konieczne jest lepsze zrozumienie stosowania surowców wodnych w procesach generujących wartość dodaną. Wzmocnienie zrównoważonego wzrostu wymaga ukierunkowanego finansowania badań w celu pobudzenia innowacji, rozwoju multidyscyplinarnego, przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy wysokiej jakości. Zrównoważony wzrost wymaga także równych warunków konkurencji jako otoczenia gospodarczego oraz szerokiej współpracy i tworzenia nowych partnerstw między przemysłem, organizacjami badawczymi, władzami publicznymi i trzecim sektorem.

1.3. Stan wód i ekosystemów wodnych na wielu obszarach UE jest nieodpowiedni. Niemniej dobra jakość wody i zdrowe środowisko wodne są podstawą niebieskiej biogospodarki. Należy chronić i przywrócić dobry stan i różnorodność biologiczną oceanów, mórz, jezior i rzek. Wymaga to znacznych wysiłków ze strony wszystkich zainteresowanych stron, w tym unijnych, krajowych i regionalnych instytucji, uniwersytetów i ośrodków badawczych, wszystkich zaangażowanych specjalistów (np. sektora rybołówstwa i turystyki) oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Działania te muszą obejmować odpowiednie badania, szkolenia i transfer wiedzy fachowej.

1.4. Potrzebne są zwiększone inwestycje w zarządzanie środowiskiem wodnym i infrastrukturą sanitarną w celu zapewnienia wszystkim dostępu do czystej wody i odpowiedniej infrastruktury sanitarnej oraz zrównoważonego korzystania z nich. Potrzeba konkurencyjnych rozwiązań w celu usuwania odpadów z wody oraz opracowania technologii oszczędzania wody i recyklingu. Potrzebne są także nowe, opłacalne rozwiązania, aby zmniejszyć ładunek substancji biogennych wyrzucanych do wód naturalnych oraz odbudować ogromnie ważne siedliska i zmienione jednolite części wód.

1.5. EKES wzywa UE i inne podmioty w ramach niebieskiej biogospodarki do podjęcia pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianie klimatu i jej skutkom. Pilne dostosowanie rybołówstwa i akwakultury do zmiany klimatu ma decydujące znaczenie, ponieważ warunki radykalnie się zmieniają, co znacząco wpływa na te istotne źródła utrzymania. Rybołówstwo, akwakultura i hodowla alg mają kluczowe znaczenie dla zwiększenia zrównoważonej produkcji żywności pochodzenia wodnego w UE. Rozwój odpornych na zmianę klimatu systemów żywności pochodzenia wodnego wymaga dalszych badań i innowacji przed ich pomyślnym wdrożeniem. Biomasa alg to potencjalnie ważne zasoby wodne, które można wykorzystać jako surowiec do szerokiego zakresu zastosowań.

1.6. Konieczne są wspólne działania podejmowane przez uniwersytety, ośrodki badawcze, organizacje pozarządowe i sektor rybołówstwa w celu opracowania nowych produktów o wartości dodanej pochodzących z produktów ubocznych i materiałów odpadowych z ryb. Potrzebne są nowe instrumenty finansowe w celu promowania innowacji technologicznych i usług. Konieczna jest także współpraca ponad podziałami sektorowymi oraz lepsze procesy decyzyjne. Przywrócenie różnorodności biologicznej mórz, jezior i rzek stworzy nowe możliwości dla przedsiębiorstw – w tym rodzinnych i małych modeli biznesowych na rynkach lokalnych. Ponadto promowanie nowych modeli biznesowych w zakresie turystyki wodnej i korzystania z zasobów wodnych do celów rekreacyjnych stwarza nowe zrównoważone możliwości biznesowe dla odległych regionów.

1.7. Priorytety w zakresie rozwoju niebieskiej biogospodarki są następujące: (i) czysta woda i warunki sanitarne; (ii) zdrowe, zróżnicowane i bezpieczne środowisko wodne; (iii) zrównoważona produkcja żywności pochodzenia wodnego; (iv) wysokiej jakości produkty niespożywcze; (v) przystosowanie się do zmiany klimatu; (vi) niebieskie zdrowie i dobrostan; (vii) lepsza koordynacja zwalczania nielegalnej działalności w dziedzinie zasobów wodnych. Inwestując w te obszary, Europa może wzmocnić pozycję lidera w gospodarce o obiegu zamkniętym.

1.8. Komitet apeluje do Unii Europejskiej o promowanie szerzenia wiedzy, kształcenia i szkoleń uwzględniających badania naukowe oraz wykorzystywania i transferu know-how społeczności obszarów przybrzeżnych i położonych w pobliżu wód śródlądowych, co umożliwi odpowiednie zarządzanie środowiskiem oraz tworzenie europejskich sieci szkoleniowych w tej dziedzinie. Ponadto w przypadku rolnictwa UE powinna również zająć się kwestią niedoboru wody.

1.9. EKES proponuje, by niebieska biogospodarka stała się jednym z głównych obszarów w ramach polityki UE oraz polityki współpracy z krajami sąsiadującymi, a także w ramach celów zrównoważonego rozwoju ONZ i celów COP21 porozumienia paryskiego. W tym kontekście sugeruje, by Rada UE i Parlament Europejski zwróciły się do Komisji o rozpoczęcie szeregu działań pilotażowych w różnych unijnych obszarach morskich i związanych z akwakulturą. Należy przy tym wybierać te obszary, które odzwierciedlają ogromną różnorodność warunków w UE, biorąc pod uwagę stopień narażenia na zniszczenie oraz potencjał rozwoju niebieskiej biogospodarki. Należy utworzyć komitet zarządzający, w którym uczestniczyłyby państwa członkowskie, regiony i zainteresowane strony oraz EKES, tak aby organizować wymianę praktyk i zapewniać rozwijanie na większą skalę udanych projektów pilotażowych.

2. Wprowadzenie

2.1. Niebieska biogospodarka oznacza działalność gospodarczą i tworzenie wartości oparte na zrównoważonym i inteligentnym wykorzystaniu odnawialnych zasobów wodnych i powiązanej wiedzy fachowej. Do niebieskiej gospodarki należą wszystkie przedsiębiorstwa i sektory działalności, które pozyskują surowce do wytwarzania takich produktów bądź wydobywają, rafinują, przetwarzają i przekształcają związki biologiczne.

2.2. Znaczenie, cechy i możliwości niebieskiej biogospodarki w poszczególnych państwach członkowskich znacznie się różnią w zależności od warunków geograficznych. Należy więc zająć się tą kwestią. Większość państw członkowskich ma bezpośredni dostęp do morza lub oceanu. Wody przybrzeżne są dla wielu państw członkowskich niezwykle ważne. Ponadto kluczową rolę w większości krajów odgrywają jeziora i rzeki.

2.3. W maju 2019 r. EKES przyjął opinię⁽¹⁾ w sprawie komunikatu Komisji Europejskiej aktualizującego strategię dotyczącą biogospodarki z 2012 r. Wnioski i zalecenia zawarte w tej opinii są istotne z punktu widzenia niebieskiej biogospodarki. W niniejszej opinii opisano bardziej szczegółowo możliwości i potencjał niebieskiej biogospodarki. Niebieska biogospodarka jest ściśle związana z koncepcją gospodarki o obiegu zamkniętym.

(¹) Opinia EKES-u w sprawie komunikatu aktualizującego strategię dotyczącą biogospodarki z 2012 r. (Dz.U. C 240 z 16.7.2019, s. 37).

2.4. Czysta woda i odnawialne zasoby wodne oferują duże i zrównoważone możliwości biznesowe i mogą być najważniejszymi rozwiązaniami w kontekście wielu globalnych celów zrównoważonego rozwoju (cele zrównoważonego rozwoju 2, 3, 6, 7, 8 i 14). Dzięki tej opinii rozpoznawczej EKES zamierza odpowiedzieć na pytanie postawione przez fińską prezydencję Rady UE na temat tego, w jaki sposób UE może pobudzić rozwój niebieskiej biogospodarki i jakie działania należy podjąć w pierwszej kolejności.

3. Uwagi ogólne

3.1. Niebieska biogospodarka może przynieść wiele korzyści tylko, jeśli środowisko wodne będzie zdrowe i wydajne. Zagrożenia dla różnorodności biologicznej w połączeniu ze zmianą klimatu stanowią wysokie ryzyko dla zdolności produkcyjnych organizmów wodnych, jak wykazano w sprawozdaniu z maja 2019 r. przygotowanym przez IPBES (Międzyrządową Platformę Naukowo-Polityczną w sprawie Różnorodności Biologicznej i Funkcjonowania Ekosystemów). Nadmierna eksploatacja, zanieczyszczenie, rozwój obszarów przybrzeżnych, nasilenie turystyki w pewnych okresach oraz transport stanowią poważne problemy, zwłaszcza na obszarach Unii Europejskiej, które najbardziej ucierpiały na tych zmianach (szczególnie w basenie Morza Śródziemnego). Potrzebne są rozwiązania dostosowane do różnych środowisk i regionów.

3.2. Zapotrzebowanie na biomasę wzrośnie w przyszłości, a UE musi stawić czoła temu wyzwaniu. Oparte na biomase przejście na gospodarkę neutralną pod względem emisji gazów cieplarnianych będzie ograniczone dostępnością gruntów. W związku z tym ważne będzie zwiększenie wydajności zasobów wodnych, aby wykorzystać pełen zakres możliwości związanych z biogospodarką. Obejmuje to np. produkcję i wykorzystanie alg oraz inne nowe źródła białka, które mogą złagodzić presję wywieraną na grunty rolne.

3.3. Niebieska biogospodarka ma coraz większy potencjał, by poprawić bezpieczeństwo żywnościowe i zapewnić zdrową żywność o niskim śladzie węglowym, nowe produkty spożywcze i dodatki do żywności, pasze dla zwierząt, nutraceutyki, produkty lecznicze, kosmetyki, nowe materiały, czystą wodę, energię ze źródeł niekopalnych, recykling składników odżywczych i wiele innych korzyści. Rozwój niebieskiej biogospodarki zależy od zapewnienia dobrego stanu wód i ekosystemów wodnych, odpornego rybołówstwa i odpornych systemów produkcji wodnej, skutecznej współpracy systemowej ponad granicami sektorowymi, innowacji technologicznych, nowych instrumentów finansowych oraz ulepszonych usług i zrównoważonych modeli biznesowych.

3.4. Należy podkreślić znaczenie czynników kulturowych we wdrażaniu niebieskiej biogospodarki. Wiedza fachowa ludności na obszarach przybrzeżnych i śródlądowych stanowi wyjątkowy atut dla Europy, o ile zostanie zidentyfikowana, zachowana i przekazana nowym pokoleniom. W związku z tym wszelkie działania podejmowane w ramach niebieskiej biogospodarki powinny uwzględniać wymiar kulturowy i ludzki oraz zapewniać zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron, a zwłaszcza przedstawicieli lokalnych, specjalistów i społeczeństwa obywatelskiego.

4. Niebieska biogospodarka a cele zrównoważonego rozwoju

4.1. Cele zrównoważonego rozwoju ONZ są ściśle powiązane ze środowiskiem wodnym i akwakulturą. Dotyczą one najważniejszych wyzwań, przed którymi stoimy, oraz nakreślają sposoby osiągnięcia bardziej zrównoważonej przyszłości w odniesieniu do podstawowych kwestii takich jak bezpieczeństwo żywnościowe, zmiana klimatu i zapobieganie degradacji środowiska. Cele te są ze sobą ściśle powiązane i zostały uwzględnione w niniejszej opinii z perspektywy trwałych możliwości biznesowych opartych na wodzie i naturalnych zasobach wodnych. Zachodzi zwłaszcza silny związek między wodą, energią i żywnością.

Czysta woda i infrastruktura sanitarna

4.2. Poprzez cel 6 (czysta woda i warunki sanitarne) dąży się do zapewnienia wszystkim dostępu do czystej wody i odpowiedniej infrastruktury sanitarnej oraz zrównoważonego wykorzystania tych dóbr. W skali globalnej ponad 1 mld ludzi nadal nie ma dostępu do świeżej wody odpowiedniej jakości, a ponad 2 mld ludzi jest zagrożonych ograniczeniem dostępu do zasobów wody słodkiej. Oczekuje się, że światowe zapotrzebowanie wodę słodką znacznie wzrośnie do 2030 r. EKES wypowiedział się na temat kwestii związanych z wodą pitną w opinii z 2018 r. ⁽²⁾

4.3. Mimo że w ostatnim czasie w UE i innych regionach poczyniono pewne postępy, konieczne jest zwiększenie inwestycji w zarządzanie zasobami słodkowodnymi i infrastrukturą sanitarną. Głównym celem jest znalezienie konkurencyjnych rozwiązań w zakresie usuwania odpadów z wody i opracowania technologii oszczędzania wody i recyklingu w celu zmniejszenia ilości odpadów wodnych. Istnieje duży potencjał w dziedzinie rozwiązań i technologii z zakresu oszczędności wody i recyklingu wody oraz w zakresie inteligentnego zarządzania zasobami wodnymi i dostawami wody. Wprowadza się nowe koncepcje uzdatniania wody i nowe technologie usuwania pozostałości leków i hormonów oraz mikrodrobin plastiku z ścieków. Istnieją również obiecujące innowacje w zakresie przekształcania wody morskiej w wodę pitną z wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych.

⁽²⁾ Opinia EKES-u w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (wersja przekształcona) (dyrektywa w sprawie wody pitnej) (Dz.U. C 367 z 10.10.2018, s.107).

4.4. Dobra jakość wody to podstawa niebieskiej biogospodarki. Dobre zarządzanie zasobami wodnymi jest zasadniczym elementem rozwiązania niemal wszystkich głównych problemów na świecie takich jak nadmierne wykorzystywanie zasobów wodnych i potrzeba przystosowania się do zmiany klimatu. Zarządzanie cyklem życia wody wymaga jasnych celów, aktualnych informacji, planowania i zarządzania. Obejmuje to rozwiązania cyfrowe w zakresie usług wodnych oraz monitorowania, a także uniwersalne nowe rozwiązania technologiczne w zakresie oczyszczania ścieków (technologia membranowa) oraz metody myślenia dostrzegające powiązania i pomagające przełamać stereotypy.

4.5. UE może stać się głównym podmiotem na arenie międzynarodowej w sektorze gospodarki wodnej jako dostawca technologii i usług związanych z wodą. Cyfryzacja stwarza nowe możliwości dla przedsiębiorstw wodociągowych i może znacznie zwiększyć efektywność gospodarowania zasobami wodnymi oraz skuteczność koncepcji produkcji i usług. Rozwiązania cyfrowe mogą być wykorzystywane do świadczenia usług, które zaspokajają potrzeby klientów obecnie i w przyszłości. UE jest w stanie zaoferować konkurencyjne i zrównoważone rozwiązania w tej dziedzinie na całym świecie.

Zdrowe, zróżnicowane i bezpieczne środowisko wodne

4.6. Oceany, morza i wody śródlądowe stanowią największe na świecie zrównoważone źródło białka – ponad 3 mld ludzi na całym świecie jest uzależnionych od morskiej i przybrzeżnej różnorodności biologicznej. Niestety te zasoby wodne coraz szybciej ulegają degradacji wskutek działalności człowieka. W szczególności pogorszeniu ulega stan wód przybrzeżnych i śródlądowych ze względu na zanieczyszczenie i eutrofizację, a utrata siedlisk jest alarmująca. Wszystkie te zmiany mają katastrofalne skutki dla funkcjonowania ekosystemów wodnych i dla różnorodności biologicznej, a tym samym dla potencjalnej produkcji żywności. Staranne zarządzanie tymi podstawowymi zasobami światowymi to kluczowy element zrównoważonej przyszłości.

4.7. Poprzez cel 14 (życie pod wodą) dąży się do ochrony oceanów, mórz i zasobów wodnych oraz propagowania ich zrównoważonego wykorzystania. Aby poprawić sytuację w tym obszarze, konieczne są różne środki, w tym znaczne ograniczenie wszelkiego rodzaju zanieczyszczenia środowiska wodnego oraz skuteczniejsze zarządzanie wszystkimi rodzajami działalności człowieka. Potrzebne są nowe rozwiązania, aby ograniczyć odprowadzanie do wód naturalnych ładunków substancji biogenych. Należy opracować i przetestować efektywne pod względem ekonomicznym środki i metody poprawy zdolności gleby do przyciągania i wiązania składników odżywczych. Eutrofizację może również ograniczyć większe ukierunkowanie na słabo wykorzystywane gatunki ryb, jak również produkowanie i pozyskiwanie alg (gdyż substancje odżywcze usuwa się przy połowach). Potrzebne są nowe rozwiązania, aby zmniejszyć eutrofizację i odbudować rzeki, jeziora i dno morskie.

4.8. Zdrowe środowisko wodne może zapewnić znaczną liczbę nowych miejsc pracy wysokiej jakości. Zdrowe stada ryb i czyste wody stanowią podstawę zrównoważonego rybołówstwa i korzystania z wody w celach rekreacyjnych oraz otwierają nowe możliwości dla niebieskiej biogospodarki. Działania na rzecz odbudowy rzek i wody słodkiej podejmowane są na całym świecie w celu odtworzenia zdegradowanych siedlisk, procesów zachodzących w ekosystemie, migrujących stad ryb oraz społeczności biotycznych i świadczonych przez nie usług. Odbudowa stad migrujących doprowadzi do powstania nowych potencjalnych źródeł utrzymania na obszarach słabo zaludnionych, zapewniając miejsca pracy w ramach modelu gospodarstw rodzinnych z dostępem do lokalnych rynków.

Zrównoważona produkcja żywności pochodzenia wodnego

4.9. Oczekuje się, że światowy popyt na żywność znacznie wzrośnie. Poprzez cel 2 (zero głodu) dąży się do wyeliminowania głodu, zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego, poprawy żywienia i promowania zrównoważonej produkcji podstawowej do 2030 r.

4.10. Rybołówstwo i akwakultura dostarczają pełnowartościowej żywności i generują bardzo potrzebne dochody, a jednocześnie wspierają rozwój obszarów wiejskich i potencjalnie chronią również środowisko. Obecnie ryby stanowią około 17 % światowego zaopatrzenia w białko zwierzęce i 6,5 % wszystkich białek przeznaczonych do spożycia przez ludzi. Dla setek milionów ludzi ryby są głównym źródłem białka i podstawowych składników odżywczych. Wiele zasobów rybnych nadal jest nadmiernie eksploatowanych i wymaga lepszego zarządzania. Wysokie dotacje są przyczyną utrzymywania się nadmiernej zdolności połowowej flot rybackich w wielu częściach świata. Oceany, morza i wody śródlądowe powinny być wykorzystywane w sposób znacznie bardziej zrównoważony niż ma to miejsce obecnie. Inwestycje w akwakulturę, rybołówstwo i przetwórstwo ryb oraz w rozwój nowych produktów z odpadów i strumieni bocznych ma kluczowe znaczenie dla zwiększenia zrównoważonej produkcji żywności i utrzymania bezpieczeństwa żywnościowego. UE ma zwłaszcza duży negatywny bilans handlowy w odniesieniu do ryb i produktów rybołówstwa; ok. 60 % owoców morza spożywanych w UE pochodzi z importu. Przywóz ten nie zawsze odpowiada unijnym kryteriom zrównoważonej produkcji i bezpieczeństwa żywnościowego.

4.11. Akwakultura wykazuje duży potencjał dalszego wzrostu. W ramach europejskiej akwakultury można by produkować znacznie więcej biomasy w sposób zrównoważony poprzez zwiększenie liczby gatunków wykorzystywanych w akwakulturze, w tym gatunków z sieci troficznej (np. alg i mięczaków). Rozwój akwakultury napotyka jednak wiele barier. Po pierwsze większa produkcja akwakultury wymaga dodatkowych źródeł paszy. Połowy ryb o niskiej wartości będą w przyszłości coraz częściej wykorzystywane wyłącznie do bezpośredniego spożycia przez ludzi, a w mniejszym stopniu jako surowiec do żywienia zwierząt. Do rozwoju akwakultury potrzebna jest dodatkowa biomasa na paszę, która mogłaby pochodzić z obecnie w dużym stopniu niedostatecznie wykorzystywanych gatunków takich jak kryl i inne organizmy mezopelagiczne oraz wodorosty morskie, a także z odpadów przetwórstwa (strumienie boczne). Po drugie coraz poważniejszym problemem wymagającym rozwiązania jest ograniczona przestrzeń dla zakładów akwakultury. Kluczem do zrównoważonego rozwoju akwakultury jest dobre planowanie działalności morskiej i słodkowodnej z uwzględnieniem wymiaru ekologicznego, gospodarczego, społecznego i kulturowego. Po trzecie potrzebne są lepsze rozwiązania w celu sprostanania problemom związanym z wypłukiwaniem składników pokarmowych i kontrolą chorób.

4.12. Rygorystyczne przepisy z zakresu ochrony środowiska w różnych krajach mają duży wpływ na koszty i konkurencyjność akwakultury. Następuje wprawdzie intensywny rozwój różnych nowych technologii, ale nadal istnieje wiele niewiadomych pod względem gospodarczym i technologicznym. Systemy akwakultury oparte na recykulacji oferują szereg korzyści takich jak wykorzystanie minimalnej ilości wody, skuteczna kontrola ścieków i odpadów, niewymaganie dużych przestrzeni oraz kontrola warunków produkcji. Wykazują one pewien potencjał, zwłaszcza w systemach słodkowodnych. Istnieje jednak prawdopodobieństwo, że coraz większy odsetek akwakultury morskiej będzie musiał odbywać się w wodach przybrzeżnych. Potrzebne są nowe sposoby podejścia do wielokrotnego wykorzystywania i zintegrowanego zarządzania, włączając w to planowanie przestrzenne i lokalne plany zarządzania.

Produkty pochodzenia wodnego o wartości dodanej i zastosowanie w celach niezwiązanych z żywnością

4.13. Przetwórstwo ryb i innych organizmów wodnych do spożycia przez ludzi powoduje powstawanie strumieni bocznych, które często nie są wykorzystywane do bezpośredniego spożycia przez ludzi. Szacuje się, że 30–70 % całej odławianej biomasy ryb staje się mało wartościowym produktem ubocznym lub jest całkowicie marnowane. Obejmuje to potencjalnie użyteczne i wartościowe materiały, które mogłyby zostać wykorzystane przez przemysł do celów spożywczych i niespożywczych. Można z nich przygotować wartościowe składniki funkcjonalne produktów specjalistycznych. Wiele organizmów wodnych może wesprzeć rozwój nowych produktów takich jak nutraceutyki, produkty lecznicze i kosmetyki. Mogą one również zapewnić nowe enzymy, lipidy, biopolimery i inne biomateriały. Kluczowe znaczenie ma wykorzystanie tych surowców w sposób ekologicznie efektywny. Istnieje silna presja globalna, aby poprawić wykorzystanie całego materiału biologicznego i tym samym zmniejszyć ilość odpadów. Biotechnologia morska może odgrywać ważną rolę w tworzeniu wartości dodanej w niebieskiej biogospodarce.

4.14. Biomasa alg staje się coraz ważniejszym zasobem dla różnych zastosowań komercyjnych w niebieskiej biogospodarce. Algi zapewniają skuteczne, zrównoważone i wciąż w dużej mierze niewykorzystane zasoby w odniesieniu do procesów i produktów opartych na biomasie. Są bogate w składniki odżywcze i mają duży ładunek energetyczny. Zwiększona produkcja makroalg i mikroalg jest coraz powszechniej uznawana w Europie za zasób, który może być wykorzystywany jako surowiec do szerokiego zakresu zastosowań. Rośnie zainteresowanie uprawą, zbiorami lub przetwarzaniem alg w celu stworzenia szerokiej gamy wysokiej jakości produktów, w tym żywności, pasz dla zwierząt, produktów leczniczych i bioproduktów.

Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej

4.15. Powszechnie uznaje się, że zmiana klimatu wpływa na szereg zmiennych środowiskowych, w tym na opady deszczu, temperatury, przepływ rzek, szkodliwe zakwity planktonu i zakwaszanie oceanów. W ramach celu 13 (działania w dziedzinie klimatu) wzywa się do podjęcia pilnych działań, by przeciwdziałać zmianie klimatu i jej skutkom. Wzrost temperatury wpływa na oceany, morza i inne wody oraz obieg składników odżywczych, rybołówstwo i źródła utrzymania. Oczekuje się, że w Europie zmiana klimatu spowoduje wzrost opadów w okresie zimowym, co w połączeniu z rosnącą temperaturą stworzy ryzyko eutrofizacji i pogorszenia się jakości wody. Będzie to miało wiele negatywnych konsekwencji dla zasobów rybnych i innych zasobów wodnych, a tym samym dla rybołówstwa i innych sposobów produkcji. Wysokie temperatury hamują żywotność gatunków zamieszkujących chłodne wody, takich jak lososiołate, i sprzyjają rozprzestrzenianiu się wielu szkodliwych gatunków i chorób. Gatunki czerpiące korzyści z eutrofizacji zyskują na znaczeniu. Wysokie temperatury przynoszą największe wyzwania dla gospodarstw akwakultury. Dodatkowo w przypadku rolnictwa UE powinna również zająć się kwestią niedoboru wody.

4.16. Przyszły system żywnościowy musi być częścią rozwiązania problemu zmiany klimatu, a nie jeszcze przyczyniać się do niego. Rybołówstwo i akwakultura są w zasadzie skutecznymi sposobami produkcji białka z punktu widzenia emisji gazów cieplarnianych. Należy zatem promować zrównoważone rybołówstwo i hodowlę ryb. Ponadto zasadnicze znaczenie ma wzmocnienie odporności systemów rybołówstwa i produkcji wodnej. Działalność połowowa musi być dostosowana do nowych warunków takich jak ekstremalne warunki pogodowe i brak lodu zimą. W sektorze akwakultury jednym z możliwych sposobów przygotowania się do wzrostu temperatury są uprawy na obszarach morskich, które w niektórych przypadkach mogą skorzystać na wzroście średniej temperatury na morzu. Systemy akwakultury oparte na recykulacji mogą pomóc sektorowi akwakultury w dostosowaniu się do zmiany klimatu. Programy hodowli ryb mogą poprawić odporność ryb hodowlanych na wyższe temperatury.

Niebieskie zdrowie i dobrostan

4.17. W ramach celu 3 (dobre zdrowie i jakość życia) dąży się do zapewnienia zdrowego życia oraz promowania dobrobytu dla wszystkich osób w każdym wieku. Istnieje znaczny potencjał wzrostu dla usług w obszarze dobrostanu i rekreacji w środowisku wodnym. Promowanie zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych do celów rekreacyjnych oferuje nowe możliwości biznesowe dla odległych regionów pozamiejskich, co przyczyni się do tworzenia nowych miejsc pracy wysokiej jakości. Z uwagi na swoje znaczenie i potencjał gospodarczy niebieska biogospodarka przyczynia się również do realizacji celu 8 (wzrost gospodarczy i godna praca).

5. Działania priorytetowe

5.1. Priorytety w zakresie rozwoju niebieskiej biogospodarki są następujące: (i) czysta woda i warunki sanitarne, odsalanie wody morskiej, ograniczanie zanieczyszczeń; (ii) zdrowe, zróżnicowane i bezpieczne środowisko wodne oraz przywrócenie ekosystemów i różnorodności biologicznej w środowiskach wodnych; (iii) zrównoważona produkcja żywności pochodzenia wodnego; (iv) tworzenie wysokiej jakości produktów niespożywczych; (v) przystosowanie się do zmiany klimatu; (vi) niebieskie zdrowie i dobrostan, oszczędności energii oraz odnawialna energia z morza, rzek i jezior; (vii) lepsze oszczędzanie i ochrona zasobów wodnych; (viii) lepsza koordynacja zwalczania nielegalnej działalności w dziedzinie zasobów wodnych. Nowymi i ważnymi zagadnieniami są ponadto tania i czysta bioenergia wodna oraz wykorzystanie odpadów organicznych. Inwestując w te dziedziny, Europa może wzmocnić swą pozycję lidera w gospodarce o obiegu zamkniętym.

5.2. EKES proponuje, by Rada UE i Parlament Europejski zwróciły się do Komisji o rozpoczęcie konkretnych działań pilotażowych mających na celu poprawę stanu i zdolności produkcyjnych ekosystemów wodnych na wybranych obszarach UE. Należy przy tym zadbać, aby obszary te odzwierciedlały różnorodność istniejących warunków i potencjał rozwojowy niebieskiej biogospodarki. Te działania pilotażowe powinny być prowadzone na obszarach przybrzeżnych i w pobliżu wód śródlądowych (w tym na wyspach), na które w umiarkowany lub poważny sposób wpływa działalność człowieka, taka jak nadmierna turystyka sezonowa, zanieczyszczenie, ładunek substancji biogennych ze źródeł lądowych, zmienione ciekłe wodne i nadmierna eksploatacja zasobów wodnych.

5.3. Projekty pilotażowe powinny być wdrażane tak szybko jak to tylko możliwe we współpracy z demokratycznie wybranymi władzami lokalnymi, uczelniami wyższymi i ośrodkami badawczymi, specjalistami i właściwymi podmiotami społeczeństwa obywatelskiego. Projekty te powinny umożliwiać opracowanie i przetestowanie kluczowych działań i środków, aby poprawić obecną niedostateczną sytuację na obszarach pilotażowych. EKES zaleca przeprowadzenie rozsądnej liczby projektów pilotażowych na Morzu Śródziemnym, Morzu Czarnym, wybrzeżu Atlantyku, Morzu Północnym i Morzu Bałtyckim, a także na obszarach w pobliżu wód śródlądowych o dużym potencjale poprawy. Projekty te mogłyby np. obejmować oczyszczanie wód bogatych w substancje biogenne lub wód zanieczyszczonych w portach czy strefach turystycznych z wykorzystaniem specjalnych gatunków filtrujących, takich jak ostrygi, jeżowce, małże lub rośliny wodne (algi), a także odtwarzanie ścieżek migracji i tarlisk w celu przywrócenia cyklu życia migrujących gatunków ryb. Jednocześnie w ramach tych projektów można by również przetestować zdolność do wychwytywania CO₂ na dużą skalę. Projekty pilotażowe mogłyby również badać wykonalność nowych technologii produkcji energii z mórz i jezior lub nowe sposoby oszczędzania zasobów wodnych.

5.4. Na podstawie wyników i doświadczeń zdobytych w ramach projektów pilotażowych Unia Europejska powinna promować szkolenia i transfer wiedzy fachowej w społecznościach na obszarach przybrzeżnych i położonych w pobliżu wód śródlądowych, umożliwiając restytucję i odpowiednie zarządzanie środowiskiem oraz tworzenie europejskich sieci szkoleniowych, a także demonstrować możliwości w zakresie tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy w tej dziedzinie.

5.5. Należy utworzyć komitet zarządzający dla projektów pilotażowych, w którym uczestniczyłyby państwa członkowskie, regiony i zainteresowane strony oraz EKES, tak aby koordynować wymianę praktyk i zapewnić rozwijanie na większą skalę udanych projektów pilotażowych. Jednocześnie należy zachęcać państwa członkowskie UE i zainteresowane regiony do przygotowania strategii w zakresie niebieskiej biogospodarki, która to strategia będzie wynikiem konsultacji z lokalnymi zainteresowanymi stronami i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

5.6. Wiedza fachowa UE w zakresie niebieskiej biogospodarki uzyskana w ramach programów badawczych „Horyzont Europa”, LIFE i programów pilotażowych „Niebieska biogospodarka” powinna być udostępniana – pod pewnymi warunkami – państwom trzecim, w szczególności państwom objętym Partnerstwem Wschodnim, państwom obszaru basenu Morza Śródziemnego i państwom afrykańskim, Rosji dla obszaru Morza Bałtyckiego, a także innym zainteresowanym krajom. Niebieska biogospodarka powinna stać się sztandarowym projektem UE w ramach jej programów współpracy z ONZ oraz narzędziem realizacji celów COP21 z Paryża dotyczących walki z globalnym ociepleniem.

Bruksela, dnia 30 października 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
